

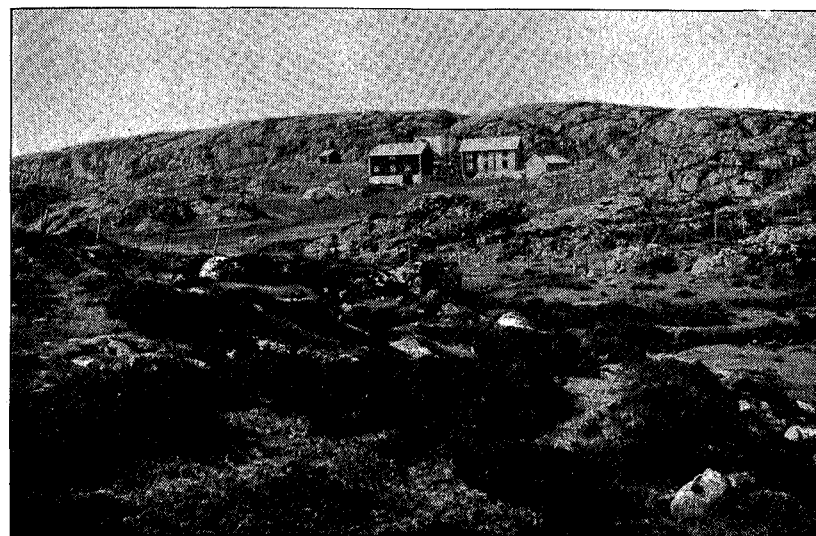
sen) med minnelser og sagn fra uroldstider og til de historiske bygder Foldalen og Kvikne i vest vil der åpne sig en ny og dog urgammel verden i samhørighet med Trøndelagen og Gudbrandsdalen. Disse skjønne Østerdalstrakter er ennå et ukjent land — terra incognita — og har ennå bevaret sin jomfruelige ynde i folkeliv som i naturen.

Med hensyn til kosthold og opvartning o.s.v. bør alle fremmede få følelse og forståelse av, at man ikke alene kommer til en vakker, stonslagen natur, men også til fribårne, høireiste folk. Den gode gamle kultur i skikker og levesett må østerdalsfolket holde på, og det er feilaktig om man tror at ikke den hjemlige kost skal smake byfolk og turister. Ingen mat kan smake bedre enn hjemmeavlet og hjemmelaget — bare det er ekte og godt tillaget. Østerdalenes gamle kosthold satte marg i folket, og vi trenger en sterk livskraftig ungdom, enten vi er byfolk eller bygdefolk. Med denne grunnregel for øie kan vi trygt istemme:

*Kom til Østerdalene —
de brusende elvers og de blanke sjøers land!
Kom til Østerdalene —
de store stiller skogers og de blånende fjelles land!
Kom til Østerdalene —
Norges rikets trygge moderbarm!*

Sætersgård i Tolga, mars 1933.

Ivar Sæter.

Høifjellsgård på Frøya.

HØIFJELLET PÅ HAVET

AV CARL DONS

Høifjell! Der står et vær av poesi av navnet. Det er også besunget både i dur og i moll, i ord og malerier, beskrevet med alle farver fra vinterens hvite og vårsommerens lyseblå toner — til høstens mangefarvede ildflammer.

Den store, velgjørende stillhet og stonmdagenes mektige villhet — det er yttergrensene av høifjellsets program. Og vi er nu engang slikt at vi gjerne nyter både hygge og uhygge — med den reservasjon at vi selv sitter trygge.

Høifjellet er magnetisk: Kjære venn, skal du ikke på fjellet i år? Nervene dine har så godt av freden heroppe — både legeme og sjel vil kjenne sig vel i høifjellsluften og høifjellsduftens av mose og lav.

Neppe nogen vil benekte at dette kan være riktig. Likevel passer ikke høifjellsluften for alle, og det er mange som gjerne ønsker litt avveksling — om ikke for annet enn for å ha konstatert at

ingenting er som høifjellet en vinternatt, en vårmorgen, en sommerdag, en høstkveld!

Enn *høifjellet på havet*, da? Ganske visst, det er noget selvmotsigende i en slik betegnelse — likevel kunde vi kanskje se litt på det. For det er virkelig noget som vi kan kalle så.

Der dalen slutter og løser sig op i bekkesig og myrsøkk og de bratte dalsidene avløses av lyngmarker og steinflyer — der møter vi høifjellet.

Der fjorden slutter og løser sig op i øer og sund og bergveggene avløses av lyngmarker og myrsøkk — der møter vi høifjellet på havet.

Der er altså to slags høifjellsvidder. De ligger som to avsatser i landmassen, to trin i naturen. Med et rundt mål kan vi si det er en kilometers høideforskjell mellom de to trappetrinnene.

Derfor er selvsagt klimaet så forskjellig. Deroppe i landets øverste etasje er temperaturvekslingene store, luften kan være skarp, solen sommetider hissig. Derute i landets laveste etasje merker en at havluften gjerne er mildere, solen sjelden så hissig.

Slik kan en fortsette. Og en kommer til det resultat at fjell og sjø ikke kan sammenlignes. Hvilket skulde bevises. Punktum.

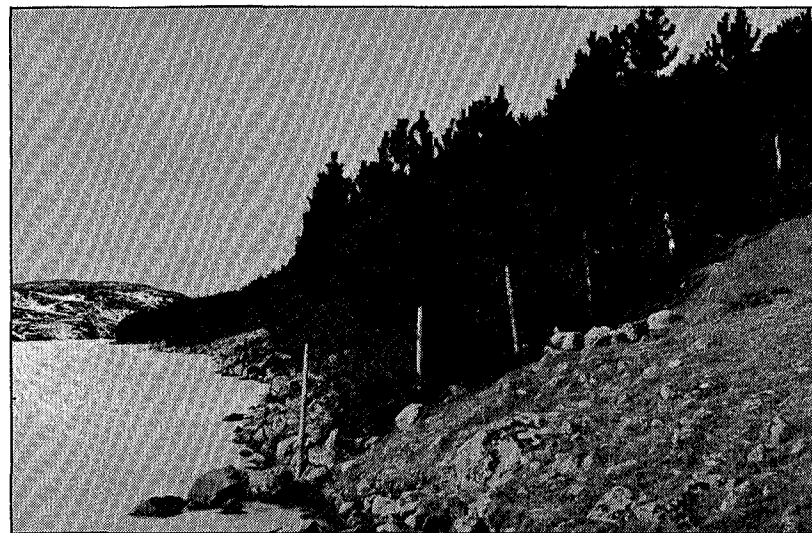
Likevel skal vi se litt på det. Jeg tror nemlig at mange mennesker vil synes om naturen derute — nettop fordi det er noget av høifjellets vesen en møter — bare mere allsidig, kanskje også vel så malerisk. Og ikke mindre velgjørende.

Høifjellet i havet er ingen sammenhengende flate, men en samling av store og små øer som sjøen binder sammen til et større eller mindre arkipel.

Utenfor Trøndelag og Nordmøre er disse svømmende flakene usedvanlig store og karakteristiske. Frøya og Smøla heter de to største. Og det er særlig her vi finner høifjellsnaturen: Lave, bølgerende vidder med lyngmark, myrsøkk og småvann.

Hitra — den største av størøene — har bare delvis høifjellsnatur. Hitra er nemlig egentlig et fjelland med skog og dal. Det er en høist egenartet ø som en såvisst ikke blir kjent med på en enkelt småtur. Men den gang skal vi ha høifjellsluft og høifjells-sol — og da må vi helst litt lenger ut.

Kommer en med flyvemaskine utover til horisont-øene, får en

Furuskogen på Frøya.

se Frøya som et stort flak — som et stykke høifjellskart med lave åser og småvann.

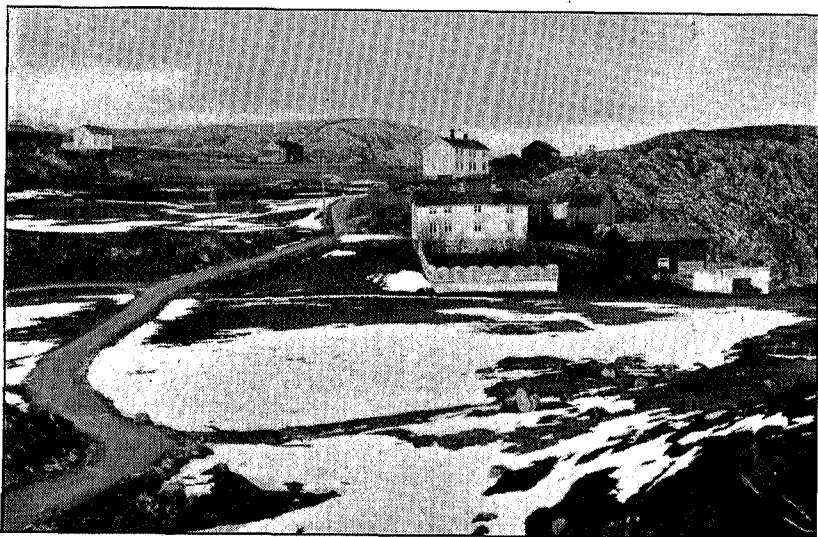
Engang blir høifjellet i havet opdaget — en flyvebåt kommer da til å gå i passasjerrute ditut. Men det blir ikke ennu på en tid.

Foreløbig får vi nøie oss med Fosenbåtene. Det er hyggelige skibe, bare litt små i turisttiden. Men når Fosenselskapet bygger et nytt skib — og det kan kanskje bli snart — da får vi forhåpentlig ett som er innrettet på turisttrafikk. Det må engang bli slik.

Det er formodentlig mange som rister på hodet av dette. Men de som kjenner skjærgården vet at denne del av verden har meget å by på som folk flest ikke aner. Hvor? Hvordan? Hvorhen? spør man. Ajoda, her er både måter og steder å velge.

Enten kan en reise bare for å se sig om. Det blir en rundreise, turistreise, opdagelsesreise. Av slike ruter er der to. Den ene skrev jeg litt om for noen år siden her i årboken — Sør-Frøya-ruten som den kalles. Det er en morsom tur, fordi det er en virkelig rundreise derute i skjærgården — dels langs nordsiden av Hitra, dels langs sydsiden av Frøya.

Det er en rute hvor en meget sjelden blir utsatt for ubehagelige

Vårløsning. Flatvatn på Frøya.

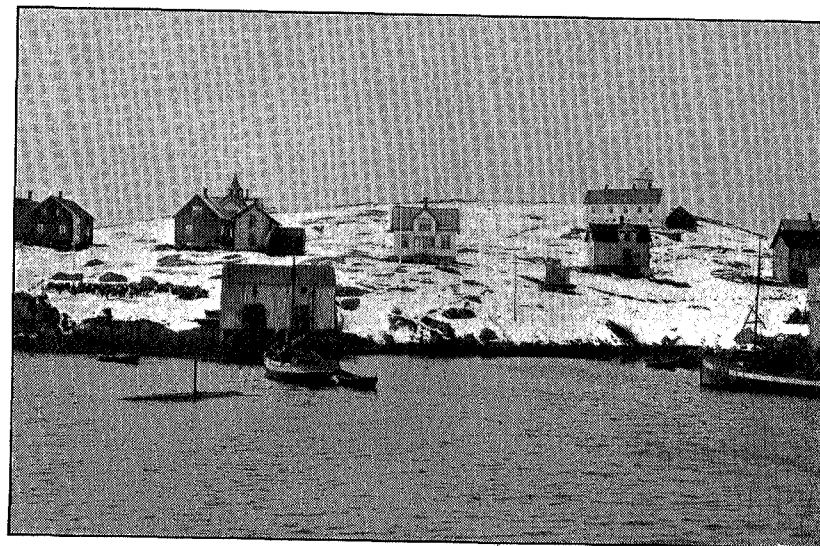
bevegelser. For først ute ved Titran får man et gløtt av havet — men der er man også kommet til reisesens uthavn. Det er en rute som er meget hensynsfull mot sjøsvake mennesker.

Den andre rundreisen herute kalles Nord-Frøya-ruten. Den går nordover til Froan. En får altså se litt mere av havet på denne turen, og det vil for mange være en opplevelse.

Denne ruten er også pyntelig selv for ikke-sjøsterke mennesker, for det er egentlig bare mellom Froan og Halten at der kan bli noen sjø å snakke om. En har dessuten den utvei at en kan gå iland på Sauøya og vente etpar timer til skibet returnerer fra Halten.

Ved 7-tiden om morgenen har vi nådd Frøya — Fast-Frøya som øen gjerne kalles i motsetning til småøene omkring. Vi stryker nordover langs Sistranda, en lang, flat bukt innenfor øene Inntian og Uttian.

Fast-Frøya er en omtrent 30 km lang ø av form nesten som et rettvinklet triangel: Titran, Hamarvik og Svellingen er de tre hjørnene. Svellingen er nordøsthjørnet — et veikryss for trafikken herute.

Sula.

Herfra bærer det vestover gjennom et lite arkipel — en ekte skjærgård med mange koselige partier.

Ved Kverva på nordsiden av Frøya stikker skibet over til et interessant kompleks av lave holmer omkring en rød granitt-ø. Det er Sula — nest Titran det viktigste fiskeværet herute.

Herfra går veien nordøstover mellom en rekke fiskevær: Bogøy, Mausund, Gjesingen. De ligger som en vei av holmer utover til Froan.

Froan — «de frådende øer» — er en gruppe forholdsvis store øer. Sauøya er hovedøen — familien Borthens gamle eiendom.

Alt i alt bor det ikke så få mennesker herute i skjærgården. Og her har sikkert bodd mennesker lenge før vår historieskrivning begynte. Denne veien må de være kommet, de første innflytterne. Samme rute som vi nu tar fra vær til vær har de fulgt mens de stykke for stykke erobret skjærgården. I Froan har de gjort et bra landnåm. Men om de dengang også satte sig fast ute på Halten kan kanskje være mere uvisst.

Imens går skibet fra Froan utover til Halten som er veiens ende herute — en av landets ytterste utposter.

Posthuset på Flatvål, Sør-Frøya.

får da en virkelig peiling av havet — der brenningen på utsiden maser i evig uro mens holmer og sund feirer sommeren med sjøfugl-idyller mellom gamle vindgrå rorbuer, lavgrodde bergrabber og skjærgårdsblomster der sjøskvettene ikke når til.

Veien tilbake fra Froan går delvis en annen vei tilbake til Frøya. Reisen blir derfor for en stor del en rundreise.

Jeg vil anbefale begge disse turene — både Sør-Frøya-ruten og Nord-Frøya-ruten. De går begge gjennom en egenartet verden som eier skjærgårdens charme i fullt mål. Men de er likevel begge så forskjellige at en ikke kan si at en kjenner skjærgården uten å ha sett dem begge. Hver tur tar knapt to døgn — hvis en da ikke går iland og blir over til neste rutebåt.

Men da kommer vi over til neste alternativ — spørsmålet om et ferieopphold — kort sagt spørsmålet om for alvor å ta fatt på skjærgården. Og det er under et slikt besøk at en virkelig kommer i berøring med høifjellet på havet.

Halten er en liten holmelekk for sig selv — likesom helt utenfor verden. Og veien over fra Froan til Halten går over en gyngende grunn som ikke alltid er behagelig. Denne siste delen av reisen kan man altså sløife, om man ikke føler sig sterk nok.

Men det er synd å sløife den, for en angrer ikke på å ha sett stedet. Helst burde en ha noen dager til sin rådighet og bli over på Halten til neste tur skibet kommer hitut.

Det vil nemlig være en opplevelse å tilbringe noen dager herute i ensomhetens anneks. En

På de fleste steder der dampbåten har anløp, kan en gjøre regning på å få hus. Især vil jeg anbefale Titran og Sistranda for dem som vil holde sig til Fast-Frøya og helst ønsker å kunne gjøre fotturer. Ellers er jo båten skjærgårdens vesentligste skyssvogn.

Men enten en ferdes omkring på selve flatlandet derute eller smyger sundimellem, har en havets herlige himmel over sitt hode — dryssende full av de lovpriste og livgivende ultrafiolette lysstrålene, de samme strålene som man i almindelighet tror bare høifjellet inne i landet har monopol på.

Undersøkelser har imidlertid bevist at det ikke er høiden over havet som betinger disse strålene, men en åpen og fri horisont. Vi kan derfor virkelig snakke om — høifjellet på havet!

Carl Dons.